

Työvoiman maahanmuutto ja kotouttamisyksikkö
Eduskunta
Hallintovaliokunta hav@eduskunta.fi

Vastaukset lisäkysymyksiin

6.6.2020

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain 27 ja 49 §:n muuttamisesta (Ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten jälkihuollon ikärajan nosto); Vastaukset hallintovaliokunnan 4.6.2020 toimittamiin lisäkysymyksiin

1) Mitkä palvelut (a) ja etuudet (b) sisältyvät kotoutumislain mukaiseen tukeen (täsmällinen luettelo)?

a) Palvelut

Kotoutumislain mukaisen jälkihuollon sisällöstä ei ole säädetty kotoutumislaisissa yksityiskohtaisella tasolla. (Myöskään lastensuojelun jälkihuollon sisällöstä ei ole yksityiskohtaisia säännöksiä). Kotoutumislain 27 §:n mukaan ***lapsi tai nuori voi olla tukitoimenpiteiden piirissä***, kunnes hän täyttää 21 (25) vuotta tai kunnes hänellä on huoltaja Suomessa. Lain 26 §:n mukaan kotoutumista edistävinä ja tukevinä toimenpiteinä voidaan järjestää ”alaikäisenä ilman huoltajaa saapuneen ja oleskeluluvan saaneen lastensuojelun jälkihuollon toimenpiteitä ja palveluja”. Tätä lain kohtaa ei ole tarkemmin avattu lain perusteluissa.

Kuten hallituksen esityksessä (HE 79/2020) on todettu, ei kotoutumislain mukaiseen jälkihuoltoon ole subjektiivista oikeutta. **Siten nuorella ei ole kotoutumislain nojalla oikeutta mihinkään tiettyihin palveluihin tai etuuksiin.** Kotoutumislaki antaa kunnalle **mahdollisuuden** tarjota tukipalveluita niille nuorille, jotka ovat tuen tarpeessa, siihen saakka, että nuoret täyttävät 21 (25) vuotta.

Kunnille korvattavista kustannuksista laaditun ohjeen¹ mukaan jälkihuoltoon rinnastettavina tukitoimenpiteinä ja nuoren itsenäistymisen tukena voidaan kunnalle korvata ”**esimerkiksi** tukiperhe- tai tukihenkilötoimintaa. Alaikäisenä Suomeen muuttaneiden turvapaikanhakijoiden osalta myös toimeentulotuki korvataan [kunnalle] siihen saakka, kun rinnastettavien tukitoimenpiteiden piirissä oleva nuori täyttää 21 vuotta. Korvausten piiriin voi kuulua myös muita rinnastettavien tukipalveluiden perusteella maksettavia kuluja, esimerkiksi harrastuskulut tai opintojen tukeminen (kirjat tai opintomaksut)”.

Ohjeen mukaan ”lisäksi voidaan korvata muita lastensuojelun palveluihin rinnastettavien toimenpiteiden kustannuksia esimerkiksi terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettava erityiseen tuki silloin, kun lapsi tai nuori ei ole lastensuojelun asiakkaana, mutta olisi kansainvälisen suojelun tarpeesta johtuvien olosuhteidensa vuoksi ilmeisesti ko. palveluiden tai toimenpiteiden tarpeessa”. Ohjeen kohta koskee kaikkia ilman huoltajaa tulleiden palveluita, myös alaikäisten palveluita, siksi siinä on esimerkiksi viittaus päivähoitoon.

¹ <https://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/normi/540001/41542>

Ohjeen mukaan korvausta kunnille ei makseta automaattisesti 21 ikävuoteen saakka, vaan todellisen ja todennetun tukitoimien tarpeen perusteella.

Kotoutumislain mukaisen jälkihuollon palvelut suunnitellaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella tukemaan nuoren kotoutumista ja itsenäistymistä. **Palvelut voivat sisältää esimerkiksi jotain seuraavista:**

Sosiaaliohjausta tai tukihenkilön antamaa ohjausta erilaisissa elämäntilanteissa:

Opiskelu- ja työ

- koulutukseen hakeutumisen ja koulutuksessa pärjäämisen tukeminen, kuten opiskelupaikan etsintä nuoren kanssa, neuvominen opiskeluun liittyvissä kysymyksissä, jatko-opintopolun suunnittelu yhdessä nuoren kanssa
- oppisopimuksen tai työpaikan etsimisessä tukeminen

Arjen hallinta

- arjen hallinnan tukeminen, kuten talouden hallinnan harjoittelu, erilaisten lomakkeiden ja hakemusten täyttämisen harjoittelu, ajanvarauksissa tukeminen
- lupa-asioissa ja läheisneuvonpidossa tukeminen, kuten jatko-oleskelulupien hakemisessa ja perheen yhdistämisasioissa auttaminen, lausuntojen antaminen näihin asioihin liittyen sekä esimerkiksi passin hankkimisessa opastaminen

Hyvinvointi ja terveys

- fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen, kuten terveyspalveluihin hakeutumisen neuvonta, keskusteluapu arjen tilanteissa, välitön kriisiapu
- vertaistukiryhmät

Sosiaaliset verkostot ja vapaa-aika

- sosiaalisen verkoston kartoittaminen tai sen muodostumisen tukeminen, kuten harrastustoimintaan hakeutumisen tukeminen, kunnan vapaa-ajan toimintaan tutustuttaminen, yhteisten tapahtumien tai retkien järjestäminen
- tukihenkilö tai -perhe

Kotoutumisen tukeminen

- kotoutumisen tukeminen esimerkiksi antamalla perustietoa Suomesta ja suomalaisesta yhteiskunnasta, tukemalla suomen kielen käyttöä, antamalla tapa-, sukupuoli- ja seksuaalikasvatus- ta, tukemalla oman kielen ja kulttuurin ylläpitämistä

Asumisen tuki

- tuettu asuminen tai asumisjärjestelyissä tukeminen, kuten asunnon etsiminen nuoren kanssa, vuokranmaksuun/asumisen tukiin liittyvissä asioissa neuvominen, opastus asunnon kunnossa pitämisessä ja talon yhteisiin sääntöihin tutustuminen yhdessä

b) Etuudet

Kotoutumislain mukaiseen jälkihuoltoon ei sisälly säännöksiä etuuksista. Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki, josta säädetään laissa toimeentulotuesta. Perustoimeentulotuki ei ole osa kotoutumislain mukaisen jälkihuollon palveluita, eikä perustoimeentulotuen saamiseen vaikuta se, saako nuori kotoutumislain mukaisen jälkihuollon palveluita vai ei. Kela tekee päätöksen perustoimeentulotuesta.

Oikeus perustoimeentulotukeen ratkaistaan tekemällä laskelma tuloista, varoista ja menoista. Saa-mamme tiedon mukaan Kela rinnastaa kotoutumislain mukaisen jälkihuollon asiakkaat lastensuojelun jälkihuollon asiakkaisiin siinä, ettei kotoutumislain mukaisen jälkihuollon asiakkaiden tarvitse nostaa opintolainaa, kun arvioidaan heidän oikeuttaan perustoimeentulotukeen.

Kunnat voivat myöntää täydentävää toimeentulotukea erityisistä tarpeista tai olosuhteista aiheutuviin menoihin. Jos kunnat myöntävät täydentävää toimeentulotukea alaikäisenä ilman huoltajaa tullee alle 21 (25) vuotiaalle nuorelle, korvataan tästä aiheutuneet kustannukset kunnalle. Joissain kunnissa nuorille myönnetään täydentävää toimeentulotukea esimerkiksi opinnoista tai harrastuksista aiheutuviin kustannuksiin.

2) Kotoutumislain mukaisen jälkihuollon piirissä olevat nuoret eri alueilla: miten ikärajan nosto vaikuttaa määriin ja kustannuksiin?

ELY-keskusten arviot kotoutumislain mukaisen jälkihuollon piiriin kuuluvista 8.6.2020

Alue	Jälkihuollon piirissä olevien määrä v. 2020 (noin)	Arvio määrästä 2021 (jos yläikäraja 25)
Uusimaa	480	340 (poistuma palveluiden piiristä niin suurta joka tapauksessa, että määrä laskeva)
Pohjois-Pohjanmaa, Lappi ja Kainuu	110	50
Pohjois-Karjala	8	12
Varsinais-Suomi	80	70
Satakunta	15-20	15-20
Etelä-Savo	31	31
Pirkanmaa	100	200 (määrä kasvaa mm, koska Tampereelle muutetaan opintojen perään)
Häme	30	30
Kaakkois-Suomi	25-30	40-50
Pohjanmaa	55	55
Yhteensä	944	858

Yllä oleva ELY-keskuksilta saatu arvio nuorten määrästä osoittaa, että palveluiden piirissä olevien nuorten määrä on alhaisempi kuin mitä hallituksen esityksessä 79/2020 on arvioitu.

3) Onko valtion budjetissa varauduttu kustannuksiin (myös mahdolliset säännösten uudelleen muotoilutkin huomioon ottaen)?

Hallituksen esitykseen 79/2020 kirjattu muutoksen arvioitu kustannus on 2,6 miljoonaa euroa vuonna 2021 ja 5 miljoonaa euroa vuosina 2022-2024. Muutoksen kustannukset on huomioitu vuosia 2021-2024 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa, johon sisältyy momentille 32.50.30 (Valtion korvaukset kotouttamisesta) 2,6 miljoonaa euroa vuodelle 2021 ja 5 miljoonaa euroa per vuosi vuosille 2022-2024.

Edellä mainitut kustannukset on laskettu jälkihuollon piirissä olevan maksimimääräarvion (2000 nuorta) mukaan. Yllä olevan ELY-keskuksilta 5.6.2020 kerätyn arvion perusteella voi päätellä, tulee palveluiden piirissä kuitenkin vuonna 2021 olemaan arvioitua pienempi määrä asiakkaita. Siten budjetoitu summa tulee riittämään, myös mahdolliset säännösten uudelleen muotoilutkin huomioon ottaen.

Esityksestä ei aiheudu lisämääräraharavetta vuodelle 2020, sillä kunnat laskuttavat valtiota kustannuksista vasta jälkikäteen.

4) Mikä on taloudellinen ero erilaisten säännösmuotoilujen välillä (STM:n ehdotus, Kuntaliiton ehdotus, HE:n mukainen muotoilu ja TEM:n vastineessa esittämä muotoilu) riippumatta siitä, vastaako kustannuksista valtio vai kunta?

Säännösmuotoilujen välillä ei ole merkittävää taloudellista eroa.

Uudelleen muotoilun tavoitteena on selkeyttää sitä, että kotoutumislain mukainen jälkihuolto on erillistä toimintaa verrattuna lastensuojelulain mukaiseen jälkihuoltoon. STM kritisoi nykyisin sanamuotoa siitä, että muotoilu on ristiriidassa lastensuojelulain tarkoituksen kanssa ja sekoittaa käytännön toimeenpanoa.

Kotoutumislain 49 §:n 1 momentin 1 kohta (HE 79/2020):

*Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:
1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja **muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä** kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta....*

STM:n ehdotus:

*Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:
1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja **muista sosiaalihuollon palveluista** kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta....*

Suomen Kuntaliiton ehdotus:

*Kunnalle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:
1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista ja **muista itsenäistymisen tukemisen palveluista** kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka kunnes nuori täyttää 25 vuotta;*

TEM:n vastine, joka sopii myös STM:lle ja Suomen Kuntaliitolle:

*1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, **sosiaalihuollon***

palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta....

	tekstiehdotus	arvio
Nykylaki	muista lastensuojelun palveluihin rinnastettavista toimenpiteistä	Nykylaissa voimassa oleva ilmaisu. HE 185/2010 vp mukaan viitataan esimerkiksi terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa ja nuorisotyössä annettavaan erityiseen tukeen silloin, kun lapsi ei ole lastensuojelun asiakkaana, mutta olisi pakolaisuudesta johtuvien olosuhteidensa vuoksi ilmeisesti kyseisten toimenpiteiden tai palvelujen tarpeessa.
STM:n ehdotus	muista sosiaalihuollon palveluista	Kattaa sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut, mutta ei esimerkiksi terveydenhoidon, opetuksen tms erityisiä toimia.
Kuntaliiton ehdotus	muista itsenäistymisen tukemisen palveluista	Käsite, jota ei ole nykylainsäädännössä määritelty – ei tiedossa, mitä se kattaa.
TEM:n vastine	sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista	Mahdollistaa sosiaalihuollon palveluiden sekä tarvittavien muiden tukipalveluiden korvaamisen. Lähimpänä nykytilannetta. Tulkintaa voidaan ohjeistaa tarkemmin erityiskustannuskorvausohjeella.

Neuvotteleva virkamies

Anna Bruun